

2017-09-29

Regeringskansliet
Miljö- och energidepartementet
103 33 Stockholm

Klimatanpassningsutredningens betänkande SOU 2017:42 Vem har ansvaret?

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) har fått möjlighet att lämna synpunkter på remissen enligt ovan och lämnar följande synpunkter som är gemensamma för LRF och LRF Skogsägarna.

Klimatanpassning inom jordbruket

LRF har i ett tidigt skede av utredningen uttryckt till både utredaren och till regeringskansliet att det är en orimlig avgränsning att inte inkludera de gröna näringarna i utredningen.

Regeringen låter genom uppdrag till Jordbruksverket utreda avgränsade delar av klimatanpassning som det pågående uppdraget om ändrad markavvattning i ett ändrat klimat och ett uppdrag om vattenförsörjning till lantbruket. Olika aspekter på vatten är visserligen den huvudsakliga frågan i klimatanpassning och eftersom utredningen har haft ett fokus på tätorter har fokus blivit ännu snävare på dagvatten. För livsmedelsproduktionen finns det dock flera andra viktiga klimatanpassningsfrågor förutom för mycket eller för lite vatten. Det är exempelvis att varmare klimat ger ökad förekomst av skadesvampar och skadegörare, att fler översvämningar av åker- och betesmark ger ökad risk för spridning av smittor i vatten, ökat parasittryck för betande djur med mera. Det finns också möjliga positiva effekter för det svenska lantbruket och växtodlingen med ett ändrat klimat men de kräver förstås inte förberedelse och anpassning på samma sätt som exemplen ovan som kan medföra skador på miljö och på produktion och kan påverka människors hälsa. Utredningen hade kunnat ta ett samlat grepp om dessa olika frågor som berör klimatanpassning av livsmedelsproduktionen. Fokus i utredningen har varit att klargöra ansvarsförhållanden och även inom detta område finns många oklarheter. En säker livsmedelsproduktion är trots allt ett lika starkt allmänintresse som boende och tätorter som var utredningens fokus.

Stad och land sitter ihop – utred dem tillsammans

När det gäller just vatten är många länder i Europa mer urbaniserade än Sverige och det pågår utvecklingsarbete där klimatanpassning ses i sin helhet av vattnets avrinningsområde där både landsbygd och tätort finns. I flera länder finns redan ingångna avtal mellan kommuner och lokala lantbrukare där lantbrukarna förbinder sig att vid översvämning härbärgera ett visst antal tiotusentals kubikmeter vatten på sina marker för att skydda en tätort nedströms. Det året det händer blir grödan totalskadad och ersätts med årlig riskpremie. Det beräknas sammanlagt spara stora belopp för samhället och är ett sätt att flytta ekosystemtjänster från skrivbordsidéer till verklighet. Här finns mycket att lära. Men för att få en sådan marknad att fungera behöver staten hjälpa till att klargöra ansvar, vilket kunde ha gjorts i utredningen.

Dagvatten är ett konfliktområde

Allt fler lantbrukare hör av sig till LRF med beskrivningar av hur avrinnande dagvatten från den närliggande tätortens hårdgjorda ytor orsakar snabba och kraftiga flödestoppar med erosionsskador och ökad miljöpåverkan. Inte sällan har kommunen eller exploatören kopplat in sig i den befintliga samfälligheten för markavvattning av åkermark utan att göra rätt för sig eller ansöka om medlemskap i samfälligheten. Ofta av okunskap. Med tätorter som gärna expanderar på mark för livsmedelsproduktion och ökad nederbörd kommer problemet med ökade miljöskador och underhållskostnader att växa. Om matproduktionen ska öka i Sverige, som alla politiska partier enats om, och om inte ny åkermark ska uppodlas så behöver avkastningen per definition öka på den befintliga marken. Utredningen har fokuserat på hur tätorten ska bli av med dagvattnet och ökade mängder dagvatten ut från tätorten kommer förstärka bilden ovan och utredningen lämnar den frågan hängande i luften.

Ofullständig bild av kostnaden för att klimatanpassa Sverige

Att ha en fungerande infrastruktur för markavvattning är lika nödvändigt för skogsbruk och livsmedelsproduktion som för bebyggelse. Men att mark för skogsbruk och livsmedelsproduktion inte ingått i utredningen gör att den kostnadsberäkning som gjorts över att klimatanpassa Sverige inte är fullständig utan gäller bara för tätorter. Livsmedel är ett tydligt allmänintresse och det är helt nödvändigt att staten har en bild över vilka åtgärder som behövs, vad de kostar och hur de ska genomföras i en bransch som står för cirka 4 procent av

Dnr dnr

2017-09-29

BNP. Detsamma gäller då också att utredningen inte har pekat ut vilka de viktiga frågorna är för att klimatanpassa och därmed säkra livsmedelsproduktionen och vilken FoU som behövs för att skaffa sig nödvändig kunskap. Detsamma gäller att peka på vad som kan vara statens respektive branschens ansvar i klimatanpassning.

Avslutningsvis menar LRF att det är *hela* Sverige som ska klimatanpassas. Det utredningsvar om ansvar och kostnader som regeringen fått berör bara en del av landet och en del av frågeställningarna. Därför bör det göras en egen utredning om klimatanpassning för de gröna näringarna.

Klimatanpassning inom skogsbruket

Det är viktigt att förstå att anpassning av skogsbruk till ett förändrat klimat inte står i motsatsförhållande till skogsbrukets möjligheter att begränsa klimatpåverkan, eller tvärt om. Båda behövs och därför är ett aktivt hållbart skogsbruk så viktigt för att Sverige ska lyckas med ambitionen att bli en framstående bioekonomi. Med ett varmare klimat kommer förändringar ske i naturen - vissa påverkar skogarna och skogsbruket mer än andra, och vissa kan skogsbruket hantera bättre än andra. Det är dock naivt att tala om positiva effekter med klimatförändringar. Antagligen kopplas denna förhoppning till förväntad ökad tillväxt, men samtidigt kommer fler problem med skador orsakade av extrema väderförhållanden, skogseld eller luftföroreningar. Eller genom angrepp av svampar, insekter och däggdjur.

I kommittédirektivet nämns skogsbruket i samband med ras, skred och översvämningar. I utredningen nämns skogsbruk inte alls utan förekommer endast i ett kort avsnitt i bilaga 3 under rubriken Skogsstyrelsen. Här uppräknas endast erosion, ras och slamströmmar. Det är i sammanhanget märkligt eftersom dessa frågor inte är de största problemen som skogsbruket ställs inför vid ett förändrat klimat.

I direktivet nämns bland annat att klimatanpassning ska vara kostnadseffektiv, och att det finns behov av kunskapshöjning men i bilaga 3 så kopplas det endast till frågan om lagstiftning. Självfallet får inte lagstiftning stå i vägen för proaktiv anpassning men det finns andra mer kostnadseffektiva sätt att åstadkomma effektiv klimatanpassning, än via lag. För att göra effektiva anpassningsåtgärder måste möjligheter och risker analyseras. Vilka effekter kommer det förändrade klimatet ge och vilka möjligheter finns att möta dessa? De långa omloppstiderna gör det utmanande att välja rätt, men de ger även förutsättningar för det långsiktiga tänkande som behövs för att förstå klimatförändringarna.

Dnr dnr

2017-09-29

Markägaren har alltid det övergripande ansvaret för sin fastighet och sitt skogsbruk och skogsägare har möjlighet att möta flera av de identifierade problemen genom aktiv skogsskötsel. Klimatförändringar kan emellertid ge upphov till problem som skogsägare inte kan eller ska bära ansvaret för. Stat och myndigheter behöver agera för att skogsbruket bättre ska kunna möta ett förändrat klimat, exempelvis gällande övervakning och åtgärder mot skadegörare (inklusive vilt), regelverk kring bekämpningsåtgärder, liksom regelverk kring användandet av främmande träarter.

Sveriges yta täcks till sjuttio procent av skogsmark, en klimatanpassningsutredning som inte behandlar skogen är undermålig.

Med vänliga hälsningar

LANTBRUKARNAS RIKSFÖRBUND

Isabel Moretti

Enhetschef

Markus Hoffmann

Expert, vatten och växtnäring